

Denne artikel er publiceret i det elektroniske tidsskrift
Artikler fra Trafikdage på Aalborg Universitet
(Proceedings from the Annual Transport Conference
at Aalborg University)
ISSN 1603-9696
www.trafikdage.dk/artikelarkiv

Det Blå Danmarks Geografi

Svend Torp Jespersen, svtj@cowi.com
COWI A/S

Abstract

De maritime erhverv og indvinding af olie og gas fylder meget i dansk økonomi, fordi de skaber meget beskæftigelse, værditilvækst og eksport

De maritime erhverv omfatter mange forskellige brancher og er spredt over hele landet. I denne analyse forsøger vi at beskrive klyngens geografi for at få et indtryk af synergierne i klyngen og de geografiske ringvirkninger fra rederierne til resten af erhvervene.

Vi indsamler oplysninger om, hvor i landet Det Blå Danmarks omsætning, beskæftigelse og værditilvækst er placeret, og hvordan rederiernes køb af underleverancer fordeler sig på geografiske områder. Arbejdet er udført af COWI og Last Mile for Danmarks Rederiforening med finansiering fra Den Maritime Fond. Vi takker Jacob K. Clasen og Rasmus With fra Danmarks Rederiforening for nyttige kommentarer til arbejdet. COWI og Last Mile er ansvarlige for eventuelle fejl, misforståelser eller udeladelser.

Indhold

Det Blå Danmark har stor betydning for dansk økonomi. Med sit betydelige bidrag til dansk vækst er erhvervet med til at sikre høj beskæftigelse og indkomst for en lang række rederier, leverandører, producenter samt danske familier.

I de senere år er der lavet en række analyser af dansk skibsfart og Det Blå Danmark. Søfartsstyrelsen udgiver eksempelvis årligt publikationen 'Beskæftigelse og produktion i Det Blå Danmark'. Publikationen er en opgørelse over Det Blå Danmarks bidrag til beskæftigelse, produktion, værditilvækst, eksport og produktivitet i Danmark.

I forhold til belysningen af Det Blå Danmarks samfundsøkonomiske betydning, er nærværende undersøgelse inspireret af følgende nyere studier:

- > Dansk Metal, Danske Maritime, Danmarks Rederiforening og Søfartsstyrelsen (forskellige forfattere): *Beskæftigelse og produktion i Det Blå Danmark.*

- > Erhvervsstyrelsen mfl. (2013): *On course for a better world*.
- > Offshore Center Danmark (2007): *Den danske offshoresektor 1962-2007. Udvikling, udfordringer og værdi*.
- > Quartz & Co. (2012): *Den danske olie- og gassektors udvikling og samfundsmæssige betydning (1992-2022)*.
- > De Økonomiske Råd (2006): *Dansk Økonomi, forår 2006*.

Undersøgelsen er desuden inspireret af følgende analyser af rammevilkårene for skibsfarts betydning:

- > Copenhagen Economics (2012): *Svensk sjöfarts konkurrenssituation*. Trafikanalys.

Overordnet set beskæftiger de nævnte analyser sig med skibsfartens og Det Blå Danmarks beskæftigelse, produktion, værdiskabelse, gennemsnitlige løn, produktivitet, eksport og betalingsbalancebidrag.

Mens der findes en række undersøgelser af Det Blå Danmark, som beskriver erhvervenes situation og udvikling, har blikket i mindre grad været rettet mod den beskæftigelse og værditilvækst, dansk skibsfart skaber nationalt og regionalt. Det drejer sig blandt andet om erhvervets betydning for de danske skatteindtægter, samt erhvervets økonomiske aftryk geografisk fordelt. Formålet med denne undersøgelse er at belyse disse endnu ikke undersøgte vinkler og bidrage med ny viden om Det Blå Danmarks betydning for den danske økonomi.

I det efterfølgende beskriver vi først, i kapitel 3, de anvendte data og metoder. I kapitel 4 beskriver vi udvalgte resultater. I kapitel 5 konkluderes.

Data og metode

Det Blå Danmark omfatter en række brancher inden for olie- og gasindvinding og serviceydelser forbundet hermed, fremstillingserhverv, herunder skibsværfter, maskiner, motorer, pumper mv., skibsredere, lagre, havne, godsterminaler, godshåndtering og speditører. I nærværende rapport anvender vi AE-Rådets (2014) definition af Det Blå Danmark.

De anvendte data omfatter regnskabsstatistikken, beskæftigelse for lønmodtagere, befolkningsstatistikken, indkomst, Registerbaseret Arbejdsstyrke Statistik og valg. De indsamlede oplysninger omfatter f.eks. omsætning, bruttofortjeneste, antal ansatte, personindkomst og betalt skat. Desuden er der indsamlet oplysninger om de ansattes bopæls- og arbejdsstedskommune, samt den valgkreds de ansatte bor og arbejder i. Endelig er der indhentet oplysninger om, i hvilke kommuner og opstillingskredse arbejdsstederne er placeret. Oplysningerne er indhentet for året 2013, da de nyeste oplysninger fra regnskabsstatistikken er fra dette år.

Af hensyn til datasikkerheden er der i undersøgelsen foretaget en bearbejdning af data, så det ud fra de anvendte data eksempelvis ikke er muligt for virksomheder at identificere individuelle konkurrenters omsætning. Det betyder, at der i undersøgelsen er udeladt virksomhedsoplysninger fra datamaterialet, hvis enkelte arbejdssteder er så dominerende i deres lokalområde, at deres omsætning, værditilvækst eller beskæftigelse kan udledes ud fra de angivne data. Der mistes næsten ingen personoplysninger. For eksempel kan der hjemtages oplysninger om bopælskommune for samtlige ansatte i Det Blå Danmark og i rederierne.

Desuden er der indhentet data om rederiernes køb af underleverancer. Data er indhentet fra rederierne i et survey, der omfatter alle medlemmer af Danmarks Rederiforening.

Metoden består i aggregering af de økonomiske data på kommuneniveau. Vi kunne vælge at arbejde med data på andre niveauer. Afvejningen er mellem detaljering og validitet. Jo mere detaljerede data skal være, jo flere data vil blive diskretioneret af hensyn til datasikkerhed, og jo større mangler vil der være i data. I dette tilfælde mener vi, at det kommunale niveau er et af flere passende niveauer.

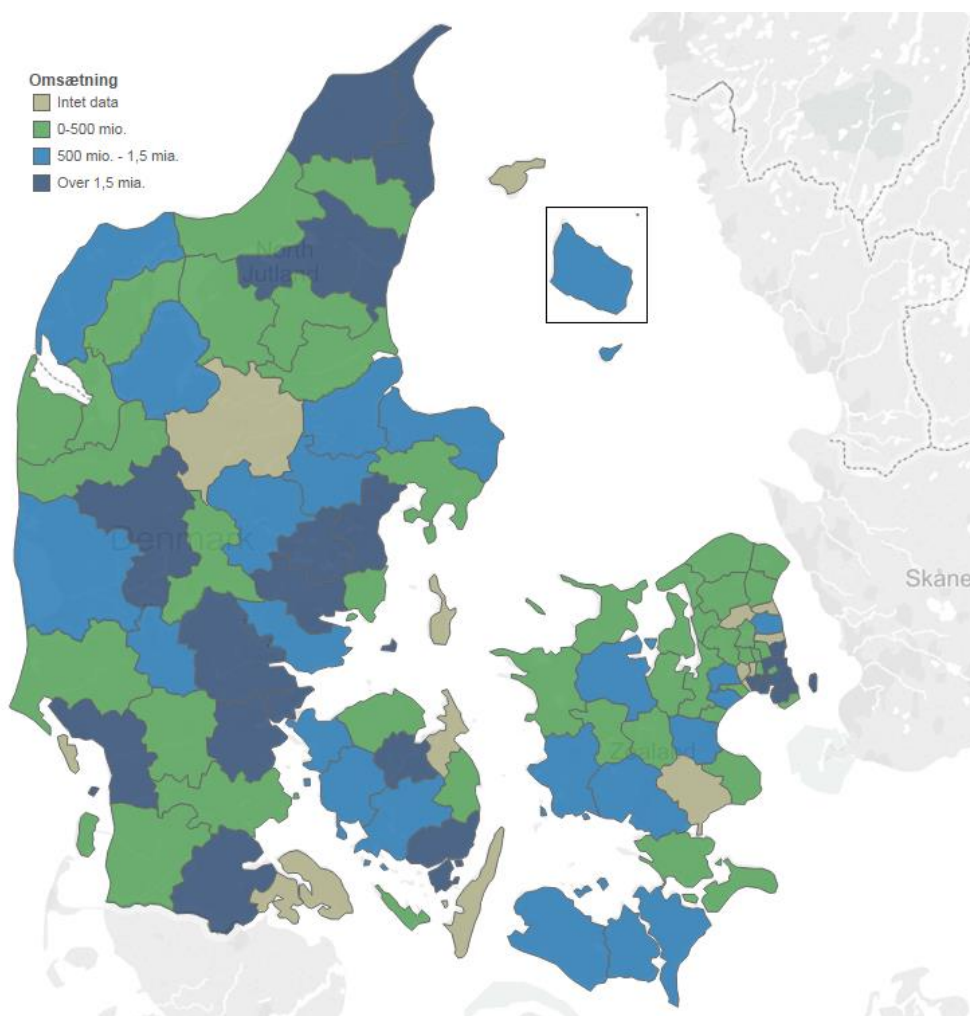
Resultater

Omsætning

Et Danmarkskort over omsætningen i Det Blå Danmark er vist i Figur 0-1. Figuren viser danske kommuner. Kommunerne har forskellige farver afhængigt af, om de tilhører den tredjedel, der har størst omsætning (mørk blå), den tredjedel der har næststørst omsætning (lys blå), den tredjedel der har mindst omsætning (grøn) eller den række kommuner, hvor der ikke foreligger oplysninger (beige). Hvis der ikke foreligger oplysninger for en kommune, skyldes det typisk, at oplysningerne er diskretioneret af datasikkerhedshensyn.

Kortet viser, at omsætningen i Det Blå Danmark er koncentreret i en række områder, der ligger forskellige steder i landet. En stor koncentration ligger mod øst i Københavnsområdet. En anden stor koncentration ligger i Nordjylland omkring Hjørring og Frederikshavn og Aalborg. En tredje koncentration ligger i Østjylland mellem Kolding og Aarhus. Derudover findes koncentrationer i Esbjerg og det østlige Sønderjylland. En del kommuner på Sjælland tilhører den tredjedel, der har mindst omsætning, mens Fyns kommuner generelt ligger i den højere ende af en rangordning af kommunerne efter omsætning.

Figur 0-1: Det Blå Danmarks omsætning fordelt på kommuner, 2013. Kilde: COWI på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

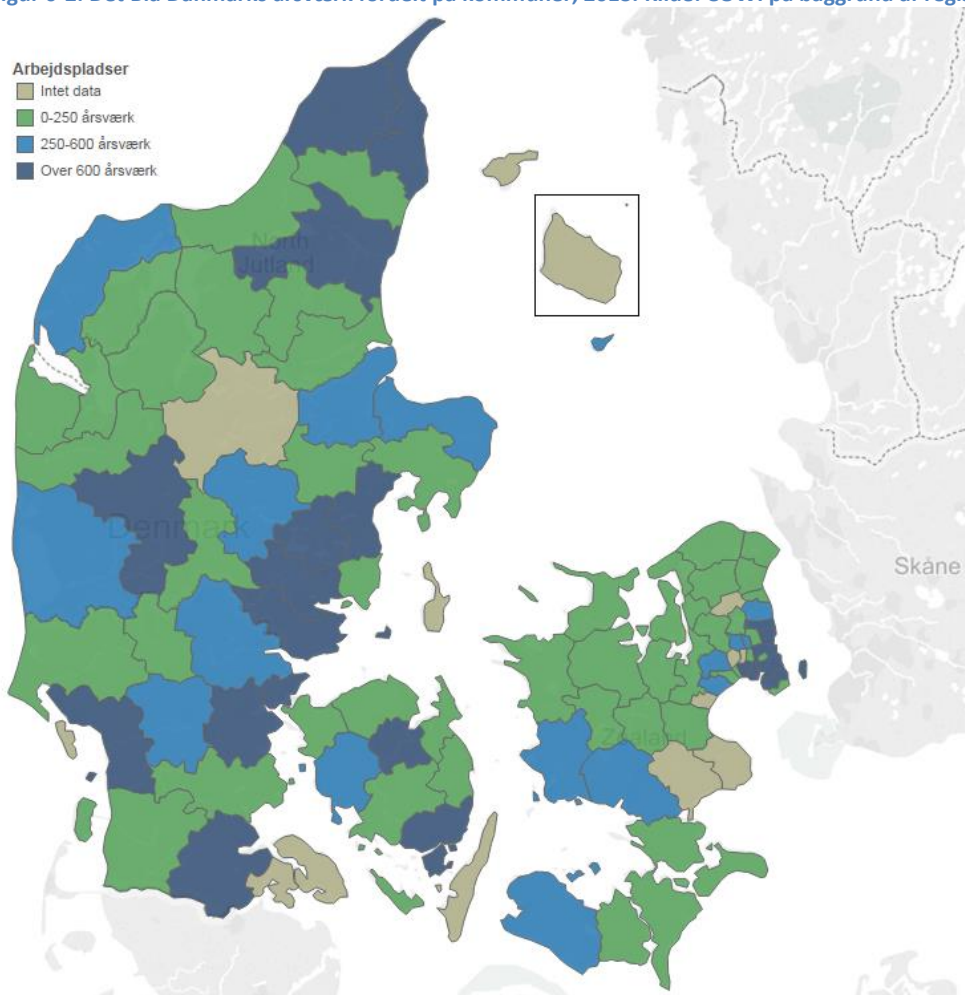

Beskæftigelse

Arbejdspladserne i Det Blå Danmark udgør en væsentlig del af det samlede antal arbejdspladser i Danmark. Det Blå Danmarks ca. 59.000 årsværk udgør omkring 4,9 procent af de ca. 1,2 mio. årsværk i private byerhverv i Danmark.¹ Arbejdspladserne er koncentreret omkring en række større byer. Som det var tilfældet for omsætningen, ligger der flest arbejdspladser i København og Esbjerg. Desuden genererer Det Blå Danmark stor beskæftigelse i en række områder i Nordjylland, Sønderjylland og på Fyn. Der findes også en række områder, som ikke fremgår af undersøgelsen, hvor der må antages at være betydelig beskæftigelse inden for Det Blå Danmark, som eksempelvis Sønderborg Kommune. Årsagen til at disse områder ikke viser sig, er hensynet til individuelle virksomheders datasikkerhed.

Figur 0-2 viser et Danmarkskort over beskæftigelsen i Det Blå Danmark fordelt på kommuner. Ligesom tidligere angiver en mørkeblå farve, at en kommune eller en opstillingskreds ligger i den øverste tredjedel. En lys blå farve angiver, at området befinder sig i den næstøverste tredjedel, og en grøn farve angiver, at området befinder sig i den nederste tredjedel. Beige angiver, at der mangler data. En forskel på dette kort og det tilsvarende kort over omsætningen er, at Fyn ikke har så mange kommuner i toppen af job-fordelingen som det var tilfældet for omsætnings-fordelingen. Til gengæld er der flere kommuner i Hovedstadsområdet i den øverste tredjedel af fordelingen af job. Det betyder meget for udseendet af disse kort, hvilke geografiske områder der har fået data diskretioneret.

Figur 0-2: Det Blå Danmarks årsværk fordelt på kommuner, 2013. Kilde: COWI på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

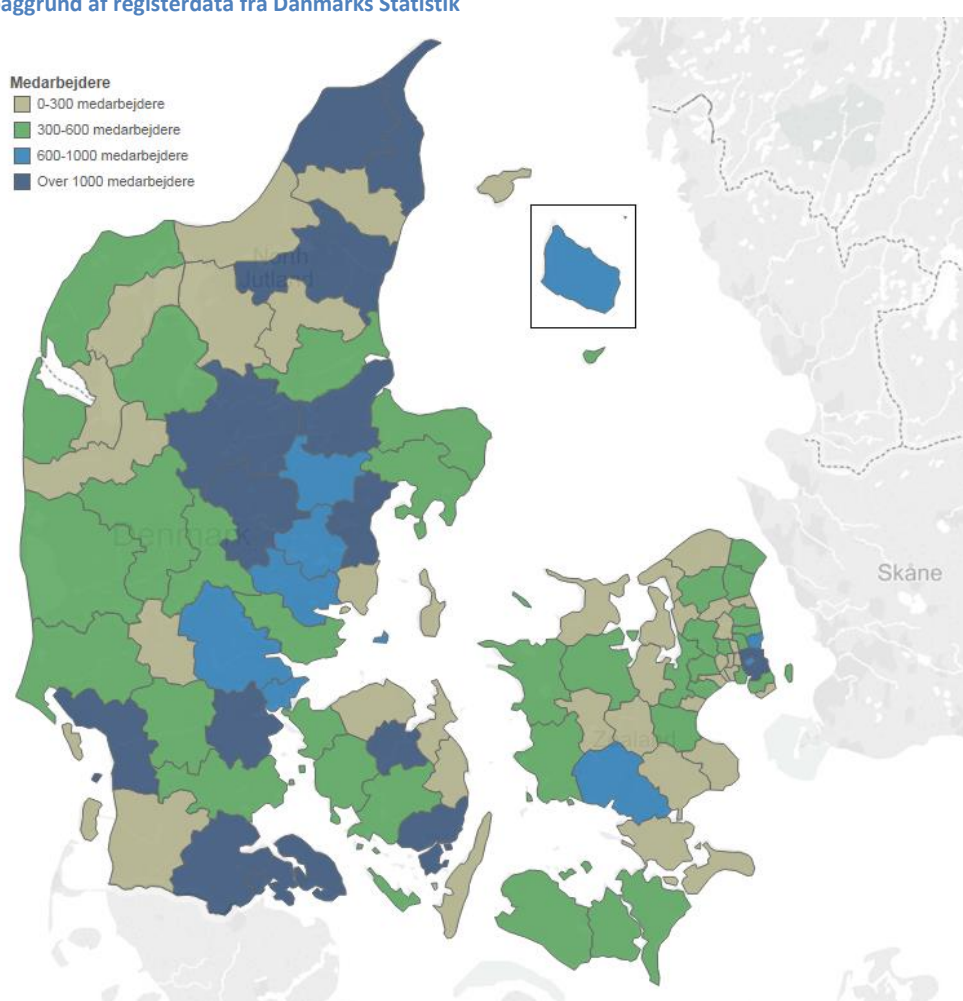

¹ Jf. en kombination af egne beregninger på registerdata med regnskabsstatistik og Danmarks Statistik, statistikbanken, tabel REGN1.

Ansattes bopæl

Medarbejderne i Det Blå Danmark bor i hele landet, men med større koncentrationer i en række områder. Figur 0-3 viser et Danmarkskort, hvor kommunerne er indtegnet og farvelagt efter antal personer, der bor i kommunen og arbejder i Det Blå Danmark. De anvendte farvekoder er som i Danmarkskort tidligere i rapporten, men i stedet for at farverne skifter ved tredjedele, skifter de nu ved fjerdedele. Den mørkeblå farve indikerer f.eks., at en kommune tilhører den fjerdedel af kommuner med flest indbyggere ansat i Det Blå Danmark. Den beige farve viser kommuner, der enten ligger i den nederste fjerdedel eller for hvilke, der ikke foreligger oplysninger. For eksempel bor der over 1000 personer i Esbjerg Kommune mod sydvest, som arbejder i Det Blå Danmark. Nogle af disse personer har en arbejdsplads i Esbjerg, men andre har en arbejdsplads i en anden kommune. Startende mod vest på Danmarkskortet ses der en stor koncentration i Esbjerg Kommune. Længere mod øst ligger en række kommuner med mange indbyggere ansat i Det Blå Danmark: fra syd er det Aabenraa og Sønderborg, Kolding, Aarhus, Silkeborg, Viborg, Randers, Aalborg, Hjørring og Frederikshavn. På Fyn er der større koncentrationer i Odense og Svendborg, og på Sjælland ses de kun i Københavns og Frederiksberg Kommune og i Gentofte Kommune.

Figur 0-3 Fordelingen af bopæl for medarbejdere i Det Blå Danmark, 2014, antal medarbejdere, kommuner. Kilde: COWI på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

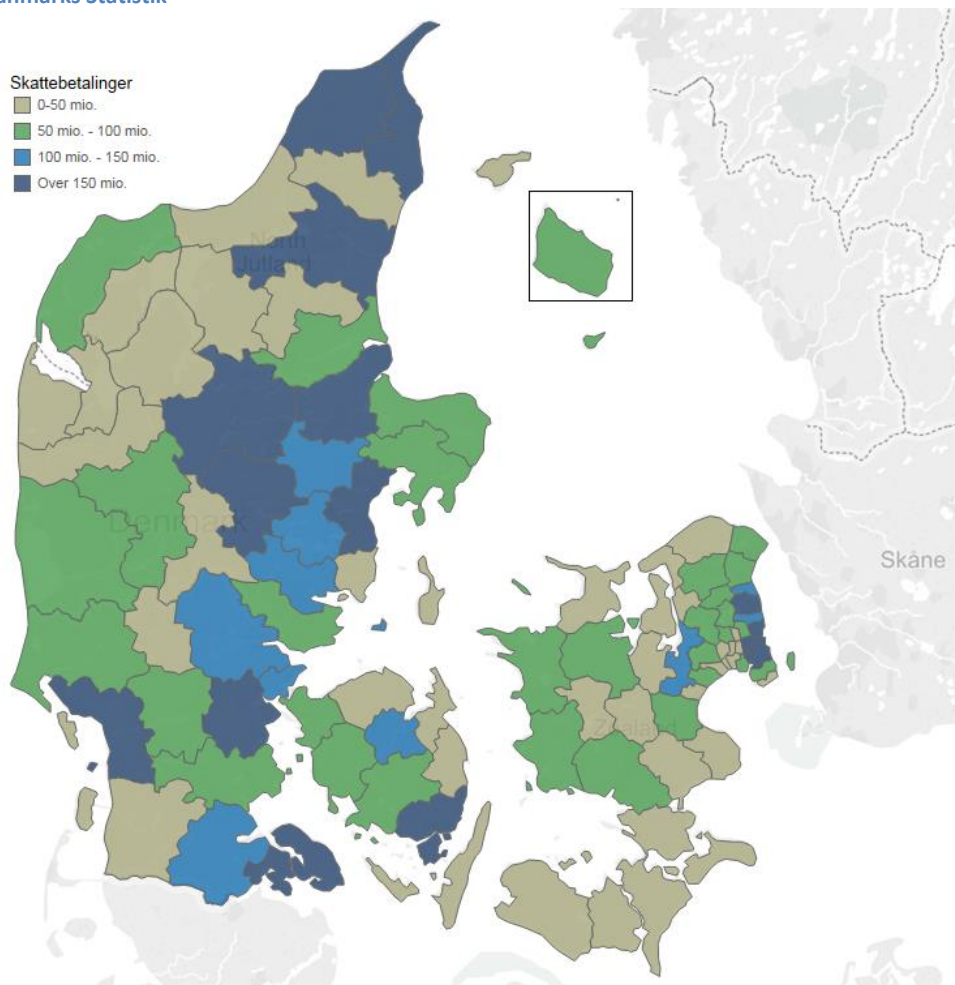

Skattebetalinger

Figur 0-4 viser, hvordan skattebetalingerne fra ansatte i Det Blå Danmark fordeler sig på danske kommuner. Farverne afspejler hvilken fjerdedel de enkelte kommuner tilhører i en rangordning af kommunerne efter samlet skattebetaling. Læses kortet fra øst mod vest ses det, at København og en gruppe kommuner nord for København har store samlede skattebetalinger fra ansatte i Det Blå Danmark. På Fyn er skattebetalingerne

størst i Svendborg Kommune, og i Jylland er det Sønderborg, Esbjerg, Kolding, Silkeborg, Viborg, Aarhus, Randers, Aalborg, Hirtshals og Hjørring kommuner.

Figur 0-4 Fordelingen af skattebetalinger i Det Blå Danmark på kommuner, 2014, kr. Kilde: COWI på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik

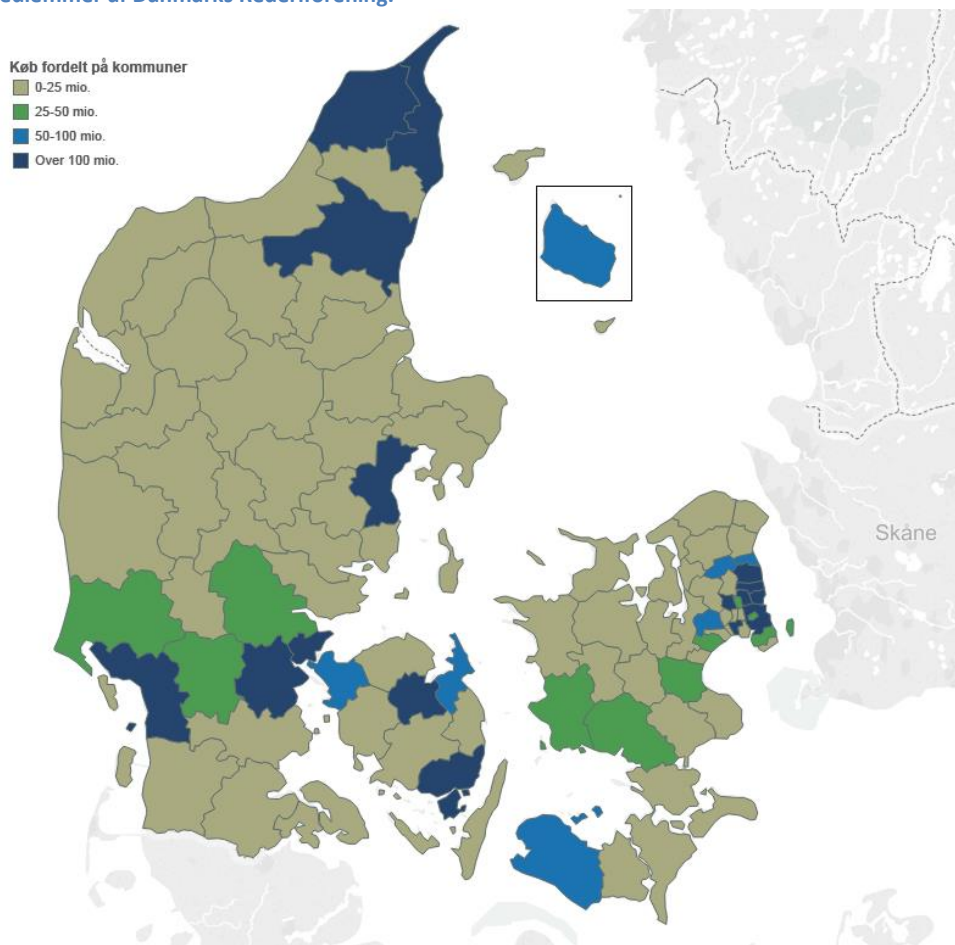
Køb af underleverancer

Rederierne, der er indsamlet oplysninger fra, har dansk hovedsæde i alle ender af Danmark, dog med flest i nærheden af København.

Rederierne foretager køb over hele landet. Koncentrationen er dog størst nord for København, på Sydfyn, omkring Esbjerg og flere steder i Nordjylland. I Hjørring opstillingskreds foretog rederierne f.eks. indkøb for mere end en halv mia. kr. i 2015.

Figur 0-5 viser fordelingen af rederiernes køb på kommuner. Startende mod vest på Danmarkskortet ses det, at der er en større koncentration af køb i Esbjerg Kommune. Næste større koncentration findes i Nordjylland, hvor der er to større koncentrationer helt i nord i Hjørring Kommune og lidt mod syd i Aalborg Kommune. Resten af købene i Jylland og på Fyn er mere spredt ud. Størstedelen af Sjælland har heller ikke en større koncentration af køb, men i Hovedstadsområdet findes der store koncentrationer. De findes i Københavns Kommune, Lyngby-Taarbæk og Rudersdal Kommuner.

Figur 0-5 Fordelingen af rederiernes køb af varer og tjenester på kommuner, 2015. Kilde: COWI på baggrund af oplysninger fra medlemmer af Danmarks Rederiforening.

Konklusion

Den økonomiske aktivitet i Det Blå Danmark er forholdsvis koncentreret omkring København. Det er i høj grad drevet af, at de store rederiers hovedsæder er placeret i København.

Der bliver skabt geografiske ringvirkninger via køb af underleverancer fra rederierne. 2/3 af rederiernes omsætning ligger i København, mens 1/4 af rederiernes køb ligger i København.

Der bliver også skabt geografiske ringvirkninger via pendling. For eksempel er hver femte job i Det Blå Danmark i København, mens det er under hver tiende beskæftiget, der bor i København.